

Analysis of Facilitating and Inhibiting in Rural water Resources Management (Case Study Inhibiting Factors: Islam Abad Gharb)

Received: 2024.10.07

Accepted: 2024.11.09

Bahram Imani,* Jalil Veisi

Department of Geography
and Urban and Rural
Planning, University Of
Mohaghegh Ardabili,
Ardabil, Iran

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: In the process of rural development, planning for the development of water resources management is an important and influential factor, and the achievement of rural development goals has a direct relationship with the process of planning water resources management. The prerequisite for achieving this goal is the identification of facilitating and inhibiting factors effective in achieving the objectives of rural water resources management development projects. Given the importance of this issue, the aim of the present research is to analyze the facilitating and inhibiting factors in rural water resources management in Islam Abad Gharb, located in Kermanshah province.

Materials and methods: The present research is an applied and descriptive-analytical study. In this regard, 130 experts and indigenous rural residents were selected using stratified random sampling method. After collecting the data, exploratory factor analysis was used for analysis. Principal component analysis was used to extract the factors. For the type of factor rotation, the oblique (assuming factors are correlated) and varimax (for simplifying the factor matrix columns) rotations were used. Firstly, in order to identify the facilitating factors of rural water resources management, a total of 38 variables were entered into factor analysis, and in the second step, to identify inhibiting factors in rural water resources management, a total of 33 variables were entered into factor analysis. Furthermore, to calculate the convergent validity in the structural equation model, the partial least squares method used the Fornell and Larcker criterion.

Results and Discussion: The research results showed that the effective factors in rural water resources management in Islam Abad Gharb county include 5 factors: human, economic, social, legal, and executive management. The human management factor was identified as the most important facilitating and inhibiting factor in achieving the goals of rural development projects in Islam Abad Gharb county. This factor played a crucial role in the development of rural water resources and is indeed one of the key factors in implementing rural water resources development projects. The calculation of the Fornell and Larcker index showed that it calculates all 5 effective factors, which are elements of facilitating and inhibiting rural water resources management. Additionally, the chi-square value was significant at a 5% level of error, and the chi-square to degrees of freedom ratio indicates the ideal fit of the model. The RMSEA index results also indicate good fit. The coefficients of NFI, AGFI, GFI, CFI, and NNFI indices were assessed under ideal measurement conditions. Based on this, it can be said that all research tools have ideal and acceptable compatibility.

Conclusion: In conclusion, it was observed in the rural areas of Islam Abad county that although extensive services have been provided by the government and significant progress has been made, the impact of human management factors as the fundamental facilitating and inhibiting element in rural water resources management requires attention from officials and rural water resources development planners. There is still a significant gap between existing realities and predicted goals, and the rural community in Islam Abad County faces numerous challenges. It is hoped that with the cooperation and support of officials and the public, we will see a reduction in these challenges.

Keywords: Rural water resources management, Facilitating, inhibiting, Economic and social factors.

How to cite this article:

Imani, B. and Veisi, J., 2025.
Analysis of Facilitating and
Inhibiting in Rural Water
Resources Management
(Case Study Inhibiting
Factors: Islam Abad Gharb).
Adv. Environ. Sci. 23(3):
735-752.

* Corresponding Author Email Address: imani_b@uma.ac.ir

DOI: 10.48308/envs.2024.1445

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

تحلیل عوامل پیش برنده و بازدارنده مدیریت منابع آب روستایی (مطالعه موردی: اسلام آباد غرب)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۱۹

بهرام ایمانی^{۱*}، جلیل ویسی^۲گروه برنامه ریزی شهری و روستایی،
دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

چکیده مبسوط

سابقه و هدف: در فرایند توسعه روستاها، برنامه‌ریزی توسعه مدیریت منابع آب، مقوله مهم و موثری است و تحقق اهداف توسعه روستایی رابطه مستقیمی با فرایند برنامه‌ریزی مدیریت منابع آب دارد. لازمه دستیابی به این هدف، شناسایی عوامل پیش‌برنده و بازدارنده موثر در تحقق‌پذیری اهداف طرح‌های توسعه مدیریت منابع آب روستایی است. با توجه به اهمیت این موضوع، هدف پژوهش حاضر، تحلیل عوامل پیش‌برنده و بازدارنده موثر در مدیریت منابع آب روستایی در اسلام آباد غرب واقع در استان کرمانشاه است.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر، پژوهشی کاربردی و توصیفی-تحلیلی است. در این راستا ۱۳۰ نفر از کارشناسان و ساکنان بومی روستایی با استفاده از جدول مورگان به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. پس از جمع‌آوری داده‌ها، برای تجزیه و تحلیل از تحلیل عامل اکتشافی استفاده گردید. به منظور استخراج عامل‌ها از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی استفاده گردید. برای نوع چرخش عاملی از روش غیرمتعامد (چرخش‌هایی که فرض می‌کنند عوامل، همبستگی ندارند) و واریمکس (برای ساده‌سازی ستون ماتریس فاکتور) بهره‌گرفته شد. بدین ترتیب ابتدا به منظور شناسایی عوامل پیش‌برنده مدیریت منابع آب روستایی، مجموع ۳۸ متغیر (گویه) در تحلیل عاملی وارد شد و در گام دوم نیز به منظور شناسایی عوامل بازدارنده مدیریت منابع آب روستایی، مجموع ۳۳ متغیر (گویه) در تحلیل عاملی وارد گردید. در ادامه برای محاسبه روایی و اگر در مدل معادلات ساختاری حداقل مربعات جزئی از شاخص فروئل و لارکر استفاده شد.

نتایج و بحث: نتایج پژوهش نشان داد که عوامل موثر در مدیریت منابع آب روستایی شهرستان اسلام آباد غرب شامل ۵ عامل مدیریت انسانی، اقتصادی، اجتماعی، حقوقی و اجرایی بودند. عامل مدیریت انسانی به عنوان مهم‌ترین عوامل پیش‌برنده و بازدارنده تحقق اهداف طرح‌های توسعه روستایی در شهرستان اسلام آباد غرب شناسایی شد. این عامل نقش مهمی در توسعه منابع آب روستایی داشته و در واقع از عوامل مهم و انجام طرح‌های توسعه منابع آب روستایی بوده است. محاسبه شاخص فروئل و لارکر نشان داد که هر ۵ عامل موثر را که عناصر پیش‌برنده و بازدارنده مدیریت منابع آبی روستایی است محاسبه می‌نماید. همچنین میزان χ^2 در سطح خطای ۵ درصد معنادار بوده و نسبت χ^2 به درجه آزادی بیانگر تناسب ایده آل طرح می‌باشد. نتایج شاخص RMSEA نیز نشان دهنده برازندگی خوب می‌باشد. ضرایب شاخص‌های NFI، AGFI، CFI، GFI و NNFI در شرایط ایده آل سنجش شدند. بر همین اساس، می‌توان گفت کلیه ابزارهای تحقیق تناسب ایده آل و مورد پذیرش را دارند.

نتیجه‌گیری: در پایان پژوهش مشاهده گردید که در مناطق روستایی شهرستان اسلام آباد هرچند خدمات گسترده‌ای از سوی دولت ارائه شده و پیشرفت‌های چشمگیری نیز به دست آمده، ولی اثر عوامل مدیریت انسانی به عنوان عنصر اساسی پیش‌برنده و بازدارنده در مدیریت منابع آب روستایی، بهبود مدیریت منابع آب روستایی باید مورد توجه مسئولین و برنامه‌ریزان توسعه منابع آب روستایی قرار گیرد. هنوز فاصله واقعیت‌های موجود و اهداف پیش‌بینی شده بسیار است و جامعه روستایی شهرستان اسلام آباد با چالش‌های فراوانی روبروست. امید است با همکاری و همراهی مسئولان و مردم شاهد کاهش این چالش‌ها باشیم.

واژه‌های کلیدی: مدیریت منابع آب روستایی، پیش‌برنده، بازدارنده، عوامل اقتصادی و اجتماعی

استناد به این مقاله: ایمانی، ب. و ویسی، ج. ۱۴۰۴. تحلیل عوامل پیش‌برنده و بازدارنده مدیریت منابع آب روستایی (مطالعه موردی: اسلام‌آباد غرب). فصلنامه علوم محیطی نوین. ۷۵۲-۷۳۵ (۳): ۲۳.

* Corresponding Author Email Address: imani_b@uma.ac.ir

DOI: 10.48308/envs.2024.1445

مقدمه

تمامی کارکردهای آن در منطقه باید اجرا و مدیریت شوند (Mahdizadeh Molabashi, 2014). بروز بحران آب و گسترش عدم اطمینان در زمینه ی پایداری و آینده ی تأمین منابع آب، مدیران را ملزم به اتخاذ تصمیم های حیاتی در زمینه ی مدیریت منابع آب با توجه به فرایندها و عوامل مختلف مؤثر و مرتبط در این زمینه به ویژه پیامدهای تغییرات اقلیمی، جمعیت، تصمیمات سیاسی و غیره نموده است (Amini *et al.*, 2019). آب کالایی اقتصادی- اجتماعی و به عنوان نیاز اولیه انسان به شمار می رود. این عامل حیاتی و مهم در بخش های مختلف اقتصاد ایران از جمله کشاورزی و توسعه پایدار آن نقش محوری و غیر قابل انکاری دارد. از آنجایی که بیشترین حجم آب در بخش کشاورزی مصرف می شود، از اینرو، ضروری است تا با بررسی و شناخت عوامل مؤثر، به شکل بهینه و پایدار مدیریت شود (Zamanipour, 2008). در زمینه مدیریت منابع آب پژوهش های بسیاری صورت گرفته است از جمله اینکه (Rezapour *et al.*, 2020) در پژوهشی به مدیریت منابع آب در ایران (با تاکید بر دیدگاه اوستروم) پرداختند و حدود ۷۰ درصد از راه حل مدیریت مشارکتی محلی را در پژوهش خود استفاده کردند. آنها تحلیل کردند که برای بررسی عوامل موفقیت یا شکست، برخی عوامل فیزیکی بیشتر مورد توجه بوده و قواعد و ترتیبات نهادی کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. در پژوهش دیگر (Eidi *et al.*, 2019) به شناسایی عوامل مؤثر بر مدیریت پایدار منابع آب کشاورزی از دیدگاه کشاورزان در روستاهای شهرستان مراغه اقدام کردند، براساس نتایج آزمون همبستگی، ارتباط بین اقدامات مدیریت پایدار منابع آب کشاورزی با سطح زیرکشت و میزان درآمد مستقیم و معنی دار و با متغیر عضویت در تشکل های روستایی معکوس و معنی دار شد. نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه نشان داد که متغیرهای عوامل اقتصادی، آموزشی- ترویجی، اجتماعی و زراعی ضریب تبیین ۵۷/۷ درصد تغییرات متغیر وابسته یعنی اقدامات مرتبط با مدیریت پایدار منابع آب کشاورزی را دارا می باشند. (Alilou *et al.*, 2017) در مطالعه ای به بررسی سازه

توجه به توسعه جامعه روستایی صرفاً از نظر کشاورزی یا دامداری اصولی نیست؛ زیرا جامعه روستایی همچون جامعه شهری، از مولفه هایی مانند ساختار فیزیکی، اقتصادی، محیطی، اجتماعی و فرهنگی تشکیل شده است. بنابراین دامنه گسترش توسعه روستایی بسیار گسترده تر خواهد بود (Zamanipour, 2008). نظر به ابزارهای موجود، اعم از قوانین و علوم مدیریتی، به نظر می رسد تاکنون نظام مدیریت منابع آب روستایی به دلایل ناآگاهی روستائیان و مسئولین که منجر به کاهش رفتارهای هنجاری روستائیان در بهره برداری از آب و بروز مخاصمه، عدم پایداری منابع و عدم تعادل در عرضه و تقاضا، کاهش سطح زیر کشت و کاهش در آمد می شود که این مشکلات منجر به شکل گیری چالش هایی در روند توسعه از جمله ناپایداری زیست محیطی و مهاجرت روزافزون می شود، اولویت دادن به منافع آتی نه آتی که منجر به تغییر کاربری اراضی شده است، حفر چاه های عمیق در اطراف و داخل روستاها و چالش های مدیریتی در کنترل عرضه و تقاضا و مصرف آب (Pazoki and Sheikhi, 2016)، نتوانسته آن گونه که از آن انتظار میرفت به پیشرفت مناسب و مطلوبی دست یابد، با این وجود، برخی معتقدند که سیر تغییر و تحول، قابل قبول بوده و می توان به استمرار شیوه جدید امیدوار بود. اما واقعیت امر آن است که وجود پاره ای از مشکلات اعم از مشکلات مدنی و اقتصادی موجب شده تا بازدهی مدیریت منابع روستایی آنچنان که باید جلوه گر باشد، برجسته نشود. بنا به عقیده ی بانک جهانی، اصلی ترین دلیل کمبود آب در جهان، مدیریت ضعیف و ناکارآمد نظام های آبیاری و عدم تعادل میان درآمدها و هزینه های این بخش است (Qiao *et al.*, 2009). مدیریت منابع آب، مجموعه ای از قوانین، روش ها و فرایندهای تصمیم گیری در مسائل مربوط به مدیریت منابع آب و خدمات وابسته است که از شرایط سیاسی و روابط حاکم بر امور بین الملل دولت ها بسیار متأثر است؛ زیرا حکمرانی آب، یک مسئله بین المللی است تا یک موضوع منطقه ای؛ هرچند

موثر در مدیریت منابع آب جهت برنامه ریزی اصولی نیز شناخته نشده، لازم است که در پژوهشی جامع به شناسایی عوامل موثر در مدیریت منابع آبی در بخش مرکزی شهرستان اسلام آباد غرب به دلیل وجود کشتزارهای زیاد و نیز برخورداری از زمین های کشاورزی متعدد، اقدام شود.

در میان شناسایی عوامل موثر و تعیین کننده کم آبی در هر منطقه، شرط لازم برای مدیریت صحیح عرضه و تقاضای آب و بسترسازی برای سازگاری با کم آبی است. هر چند استان کرمانشاه بر اساس شاخص های متداول تعیین بحران آب در وضعیت بحران قرار ندارد اما تداوم وضع موجود به بحران خواهد رسید و نیازمند بازنگری در رویکردهای مدیریت منابع آب استان است (Fethullahi et al., 2020). در این راستا هدف کلی پژوهش حاضر، شناسایی عوامل پیش برنده و بازدارنده مدیریت منابع آب روستایی محدوده اسلام آباد با هدف مدیریت منابع آب روستایی بوده که به کمک روش تحلیل مؤلفه های اصلی و روش غیرمتمماد و واریمکس انجام شد. آنچه ما را به انجام این تحقیق واداشته، ابتدا تازگی و نو بودن موضوع بوده است. اگر چه در خصوص بحث عوامل پیش برنده و بازدارنده کارهای چند صورت پذیرفته، اما این که کاری چند وجهی به مانند این پژوهش و یا در خصوص مدیریت منابع آب روستایی مورد نظر صورت گرفته باشد، تاکنون انجام نشده است.

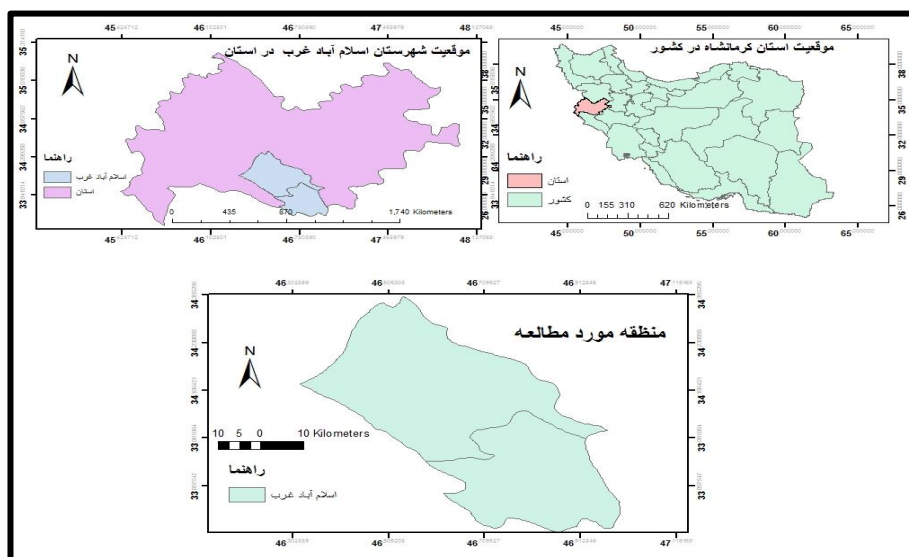
مواد و روش ها

منطقه مورد مطالعه: شهرستان اسلام آباد غرب در استان کرمانشاه واقع شده و از شرق به شهرستان کرمانشاه، از شمال به شهرستان جوانرود، از غرب به شهرستان سرپل ذهاب، و از جنوب به استان ایلام محدود می شود. این شهرستان دارای ۲ شهر، ۲ بخش، ۷ دهستان و ۲۱۰ روستا می باشد. این شهرستان با طول "۰۰' ۲۸" ۴۶° و عرض "۰۰' ۳۴" ۷۱° و در ارتفاع ۱۳۳۰ متری از سطح دریا قرار گرفته است. و با شهر کرمانشاه ۵۹ کیلومتر فاصله دارد. رود دائمی راوند از میان شهرستان اسلام آباد غرب می گذرد. رودخانه راوند از شمال غربی اسلام آباد

های مؤثر بر مشارکت کشاورزان در مدیریت آبیاری در شهرستان خوی پرداختند که با توجه به نتایج، مشارکت کشاورزان در مدیریت آبیاری در سطح خوب ارزیابی شد. نتایج نشان داد بین متغیرهای مستقل نگرش کشاورزان نسبت به مشارکت در مدیریت آبیاری، آگاهی از پیامدهای مشارکت در مدیریت آبیاری، مناسب بودن عوامل فنی در شبکه آبیاری، میزان استفاده آنان از منابع اطلاعاتی، هنجارهای اجتماعی در زمینه مشارکت در مدیریت آب، دیدگاه کشاورزان نسبت به پرسنل ترویج کشاورزی، میزان اجتماعی بودن کشاورزان و دیدگاه کشاورزان نسبت به کارشناسان سازمان آب با متغیر وابسته مشارکت کشاورزان در مدیریت آبیاری رابطه مثبت و معنی داری در سطح یک درصد وجود داشت. Rahimian (2015) در پژوهشی به بررسی عوامل اثرگذار بر مدیریت پایدار منابع آب در بین گندم کاران آبی شهرستان کوهدهشت اقدام نموده است که بر اساس نتایج آزمون همبستگی، ارتباط بین مدیریت پایدار منابع آب با متغیرهای درآمد سالانه از بخش کشاورزی، سطح زیر کشت کل اراضی گندم، آموزش های ارائه شده به کشاورزان در زمینه مدیریت آب و درک کشاورزان از بحران کم آبی مستقیم و معنی دار و با متغیرهای تعداد قطعات کشاورزان و درصد شیب مزرعه معکوس و معنی دار شده بود. Akhwan et al. (2011) در پژوهشی به بررسی عوامل موثر بر مشارکت اعضای تعاونی آب بران در مدیریت منابع آب کشاورزی استان قزوین پرداخته اند که نتایج آزمون همبستگی نشان داد که بین فاصله مزرعه تا مرکز خدمات کشاورزی، میزان اراضی و سطح زیر کشت آبی، میزان درآمد سالانه زراعی و غیرزراعی، میزان استفاده از منابع اطلاعاتی و میزان تماس های ترویجی با مشارکت کشاورزان عضو تعاونی آب بران در مدیریت منابع آب رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. در شرایط کنونی با توجه به وقوع خشکسالی های پیاپی به خصوص در منطقه غرب کشور و به ویژه شهرستان اسلام آباد غرب نیاز است که مدیریت منابع آب به خوبی صورت گیرد و از هدر رفت آب به صورت جدی جلوگیری شود. از آنجائی که تاکنون اقدام اساسی در این زمینه صورت نپذیرفته و عوامل

قسمتی از دشت اسلام آباد در این حوضه قرار دارند که این حوضه تعداد زیادی روستا را در برمی گیرد. جاده اصلی تهران بغداد از این حوضه می گذرد و همچنین جاده ایلام کرمانشاه از منتهی الیه جنوب شرقی حوضه می گذرد.

غرب شروع می شود و از داخل شهرستان اسلام آباد غرب عبور می کند و سپس به دشت راوند وارد می شود جهت کلی آن شمال غربی جنوب شرقی است که به لحاظ زمین شناسی در جهت کلی زون سنندج سیرجان قرار دارد، دشت کرد و

شکل ۱- موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه در کشور
Fig. 1- Geographical location of the study area in the country

(میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات) و استنباطی (تحلیل عاملی اکتشافی با توجه به اهداف پژوهش) استفاده گردید.

در این پژوهش به منظور شناسایی عوامل پیشبرنده و بازدارنده موجود در شکل گیری، فعالیت و توسعه مدیریت منابع آب روستایی از دو نوع تحلیل عاملی بهره گرفته شد. برای انجام تحلیل عاملی اکتشافی، ابتدا مجموعه ی متغیرها وارد تحلیل عاملی شدند. سپس به منظور استخراج عامل ها از روش تحلیل مؤلفه های اصلی استفاده گردید. معیار استخراج عامل ها، براساس مقدار ویژه بیش از یک تعریف شد. برای نوع چرخش عاملی نیز از غیرمتعامد به روش واریمکس بهره گرفته شد. همچنین، بارهای عاملی که مقدار آن بیشتر از ۰/۵ بودند در تحلیل باقی مانده و بارهای عاملی که کمتر از این مقدار بودند، حذف شدند. بدین ترتیب ابتدا به منظور شناسایی عوامل پیش برنده مدیریت منابع آب روستایی، مجموع ۳۸ متغیر (گویه) در تحلیل عاملی وارد

این پژوهش از نوع کمی، به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ گردآوری داده ها از نوع تحقیقات توصیفی - پیمایشی بود. جامعه آماری شامل کارشناسان شرکت های بهره برداری سازمان آب و برق کرمانشاه، کارشناسان در رشته های مختلف جغرافیا و محیط زیست و روستاییان که ۲۰۰ نفر بوده و تعداد ۱۳۰ نفر از آنان با استفاده از جدول مورگان به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای و با انتساب متناسب انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه ای مشتمل بر ۳ بخش مشخصات فردی، نقاط قوت و نقاط ضعف مدیریت منابع آب روستایی بود که اعتبار (روایی) و پایایی آن توسط متخصصان ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی کرمانشاه و با استفاده از آزمون کرونباخ آلفا تأیید گردید که این مقدار برای متغیرهای تشکیل دهنده عوامل پیشبرنده ($\alpha=0.92$) و عوامل بازدارنده ($\alpha=0.95$) محاسبه شد. داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS16 تجزیه و تحلیل شدند و از آماره های توصیفی

شده و در قالب ۵ عامل طبقه بندی شدند که با توجه به ماهیت گویه ها تحت عنوان عوامل مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی، حقوقی و اجرایی نامگذاری شدند. سپس در گام دوم نیز به منظور شناسایی عوامل بازدارنده مدیریت منابع

آب روستایی، مجموع ۳۳ متغیر (گویه) در تحلیل عاملی وارد شده و در قالب ۵ عامل طبقه بندی شدند که با توجه به ماهیت گویه ها تحت عنوان عوامل مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی، حقوقی و اجرایی نامگذاری گردیدند (جدول ۱).

جدول ۱- شاخص های پژوهش

Table 1. Research indicators

مولفه/عامل	شاخص	گویه
مدیریتی	۱- آگاهی و اطلاعات کامل ناظران نسبت به کیفیت طرح، ۲- ارتباط بین نیازهای روستا و اهداف برنامه ۳- مشارکت در تهیه برنامه و تعامل بین اجرا کنندگان طرح و مردم محلی ۴- کاهش هزینه های بهره برداران و بهبود بهره وری کشاورزی و سودآوری اقتصادی و پایداری آبیاری با اعمال مدیریت بهره برداران، ۵- اشتغال و افزایش درآمد ذینفعان، ۶- استفاده از تکنولوژی های جدید در زمینه بهره برداری و نگهداری، ۷- کاهش هزینه ها برای شرایط مدیریت مالی، ۸- افزایش کارایی مدیریت مزرعه و آب، ۹- کاهش تلفات آب و تولید بیشتر، ۱۰- روند کار راحت تر می شود و تسهیم قسمت های مختلف کار بهتر صورت می گیرد، ۱۱- تمرکززدایی قدرت و احترام به مصرف کنندگان، ۱۲- افزایش جوابگویی مسئولان، ۱۳- افزایش شفافیت در داده های مربوط به آب و آبیاری، ۱۴- با اعمال مدیریت محلی آب، صرفه جویی در وقت و هزینه مردم صورت می گیرد، ۱۵- درک صحیح بهره برداران از ارزش آب و آگاهی از مشکلات تأمین و توزیع آب ۱۶- افزایش بهره وری آب.	
	۱- آمادگی نسبی در پذیرش نوآوری ها و فعالیت های نوین ۲- وجود بسترهای اقتصادی و زیرساختی مناسب برای توسعه فعالیت های صنعتی و صنایع تبدیلی در مناطق روستایی؛ ۳- استقرار بخش عمده ای از امکانات و فعالیت های کشاورزی در مناطق روستایی محصولات زراعی، دامی، باغ و قلمستان، ۴- تعادل بین هزینه و فایده پروژه های روستایی ۵- فروش، توزیع و تحویل حجمی آب کشاورزی به تمامی ذینفعان، ۶- کاهش تصدیگری دولت ۷- کاهش بار مالی دولت.	
پیش برنده	۱- سطح برخورداری از خدمات رفاهی ۲- همخوانی خدمات طرح با نیازهای جامعه ۳- بهبود معیشت و رفاه زندگی ۴- پیشگیری از مهاجرت، ۵- کاهش چشمگیر سرمایه گذاری دولت و افزایش مشارکت عملی روستاییان در کارهای اساسی و زیربنایی از طریق تأمین مالی این طرح ها با توجه به اهداف مذکور، ۶- مشارکت عملی روستاییان در تأمین منابع مالی مورد نیاز برای احداث شبکه های انتقال آب و بهبود کیفی فعالیت های استفاده از منابع، ۷- هماهنگی کامل در برنامه ریزی و تصمیم گیری ها، داشتن برنامه ریزی از مراحل عملیاتی پروژه ۸- بهبود حفاظت و نگهداری از شبکه.	
	۱- برگزاری جلسات متعدد به منظور آشنایی و توجیه بهره برداران و تسریع در عملیات اجرایی، ۲- حمایت و همراهی سازمان های دولتی از تشکل ها پس از احداث و بهره برداری از شبکه های آبیاری و ۳- تعدیل مسائل حقوقی و اجتماعی.	
اجتماعی	۱- بازدید و سرکشی مستمر تأسیسات و تنظیم گزارش تخلفات آب بران، ۲- بهبود کارایی، عدالت در توزیع و مصرف آب، بهبود نگهداری شبکه و حل اختلاف بین بهره برداران و ۳- آشنا ساختن آب بران با اهم مسائل، مشکلات و افزایش سطح آگاهی های ذینفعان و تشریح تجربیات موجود در کشور در خصوص وظایف و نقش تشکل ها در مدیریت بهره برداری و نگهداری شبکه ها.	
	۱- روشن نبودن جایگاه حقوقی زارع در مجموعه طرح، ۲- نامشخص بودن وضعیت بهره برداری و نگهداری طرح، ۳- عدم یکپارچگی و انسجام دستگاه های مختلف دولتی نسبت به موضوع مشارکت های مردمی، ۴- نگاه ابزاری دولت نسبت به بخش خصوصی جهت رفع مشکلات دولت، ۵- عدم آگاهی زارعین نسبت به اهداف دولت در طرح ها و بی اعتمادی مردم نسبت به ادارات دولتی، ۶- پایین بودن آگاهی زارعین نسبت به طرح های آب و لزوم آموزش و ترویج در این خصوص، ۷- عدم تطابق طرح ها با ملاک ها و خواسته های مردم، ۸- پایین بودن بنیه مالی و ریسک پذیری زارعین، ۹- عدم زیرساخت های قانونی جهت انتقال بخشی از اختیارات سازمانی به تشکل ها، ۱۰- عدم پوشش هزینه های عملیاتی و نگهداری، ۱۱- عدم حمایت ها در زمینه تهیه وسایل و تسهیلات لازم برای بهره برداری و نگهداری، ۱۲- عدم تجربه کافی و سهل انگاری مشاوران، ۱۳- تک بعدی نگرانی در زمینه حل مسایل توسط کارشناسان، ۱۴- بومی نبودن الگوها و مدل های مورد استفاده برای تدوین و طرحی برنامه ۱۵- فقدان و ضعف مدیریت محلی در روستا.	
حقوقی	۱- عدم توسعه سرمایه گذاری کوچک در روستا، ۲- عدم تقویت و تنوع بخشی به اشتغال کشاورزی و غیر کشاورزی، ۳- عدم بیمه نمودن محصولات کشاورزی در مقابل خشکسالی.	
	۱- عدم تسهیل و ترغیب استفاده از دانش بومی، ۲- عدم شناخت توانمندی ها و استعدادهای روستاییان؛ ۳- عدم آشنایی روستاییان از اهداف پروژه های روستایی، ۴- عدم واگذاری مسئولیت در اجرا و نگهداری پروژه ها به روستاییان، ۵- عدم انگیزه لازم در بین روستاییان، ۶- مهاجرت بی رویه روستایی، ۷- فقدان تشکل های محلی، ۸- فقدان زمینه سازی اجتماعی برای تحقق مشارکت مردمی در عرصه های گوناگون.	
بازدارنده	۱- عدم پذیرش توسط بهره برداران، ۲- عدم هماهنگی کافی بین دستگاه های ذیربط، ۳- عدم انجام مطالعات اقتصادی و اجتماعی در طرح های مشارکت مردمی توسط مهندسی مشاور، ۴- شفاف نبودن ورود بخش خصوصی.	
	۱- خشکسالی در مناطق روستایی، ۲- فقدان مطالعات کافی و کاربردی در زمینه شناسایی قابلیت های محیطی، ۳- تخریب اراضی زراعی، مرتعی و جنگلی، ۴- شرایط اقلیمی و تلفات بیش از حد آب در انهار سنتی یا عدم امکان تأمین آب قابل آبیاری.	

نتایج و بحث

از ۰/۵) باید حذف شوند. در پژوهش حاضر برخی از شاخص ها که مقادیر اشتراک استخراجی شان کمتر از ۰/۵ و حذف آنها ضروری بود از تحلیل عاملی حذف شدند. همچنین برای تعیین تعداد عوامل در هر بعد با توجه به حجم نمونه در این تحقیق، عواملی مورد پذیرش قرار گرفتند که مقدار ویژه آن ها بزرگتر از عدد ۱/۵ باشد. مقدار ویژه بیانگر سهم عامل ها از کل واریانس متغیرها بوده و هرچه مقدار آن بیشتر باشد بیانگر اهمیت و تأثیر بیش تر آن عامل است.

در این تحقیق با توجه به نتایج، مقدار $KMO=0/9$ به دست آمد که نشانگر آن است که تحلیل عاملی قابل قبول است و نتایج آن قابل تعمیم به جامعه آماری می باشد و آزمون بارتلت معنی دار شده است. نتایج جدول ۲ نشان می دهد که عامل اول (عامل مدیریتی) با مقدار ویژه ۹/۳۲ بیشترین سهم را در بین عوامل پیش برنده ی شکل گیری، فعالیت و توسعه مدیریت منابع آب روستایی را به خود اختصاص می دهد و عامل اقتصادی با مقدار ویژه ۲/۸۱ کمترین سهم را در تبیین کل متغیرهای عوامل پیش برنده در شکل گیری، فعالیت و توسعه مدیریت منابع آب روستایی اسلام آباد غرب را تبیین می کند. بر اساس یافته ها عامل مدیریتی به عنوان مهم ترین عامل پیشبرنده در شکل گیری، فعالیت و توسعه مدیریت منابع آب روستایی اسلام آباد غرب، بیشترین مقدار ویژه را به خود اختصاص داده بنابراین بیشترین اهمیت و تأثیر را در تبیین متغیرها داشته است.

شناسایی عوامل پیش برنده موجود در شکل گیری، فعالیت و توسعه مدیریت منابع آب روستایی: به منظور شناسایی عوامل پیش برنده و توسعه ی مدیریت منابع آب روستایی، در تحلیل عاملی از چرخش غیرمتعامد به روش واریمکس استفاده گردید. در انجام تحلیل عاملی ابتدا باید از این مسئله اطمینان حاصل گردد تعداد داده های مورد نظر (اندازه نمونه و رابطه بین متغیرها) برای تحلیل عاملی تناسب داشته باشد. بدین منظور از دو روش آماری یعنی از شاخص KMO و آزمون بارتلت در نرم افزار SPSS₁₆ استفاده می شود.

شاخص KMO ، شاخصی از کفایت نمونه گیری است که همبستگی بین متغیرها را بررسی می کند و از این طریق مشخص می کند که آیا واریانس متغیرهای پژوهش، تحت تأثیر واریانس مشترک برخی عامل های پنهانی و اساسی قرار گرفته باشد. این شاخص در بازه صفر تا یک قرار قرار گرفته است. اگر مقدار شاخص نزدیک به یک باشد، داده های مورد نظر (اندازه نمونه) برای تحلیل عاملی مناسب هستند و نتایج تحلیل عاملی برای داده های مورد نظر چندان مناسب نیست. همانطوری که در روش تحلیل عاملی مرسوم است، پس از بررسی آزمون بارتلت، پژوهشگر به بررسی اشتراک استخراجی به دست آمده از گویه های پژوهش می پردازد. در این پژوهش نیز در خصوص مقادیر اشتراک استخراجی، هرچه مقادیر کوچک باشند (کوچکتر

جدول ۲- عامل های استخراج شده، مقادیر ویژه و درصد تبیین واریانس آن ها

Table 2. Extracted factors, eigenvalues and their variance explanation percentage

بعد	مقدار ویژه	درجه آزادی	درصد واریانس	درصد تجمعی
مدیریتی	۹/۳۲	۴۵	۲۵/۶	۲۶/۲
اقتصادی	۲/۸۱	۴۵	۱۶/۷	۱۸/۳
اجتماعی	۵/۵۰	۴۵	۱۰/۹	۱۴/۴
حقوقی	۳/۴۸	۶	۹/۵	۱۱/۷
اجرایی	۲/۹۸	۶	۸/۶	۱۰/۶

نتایج آن قابل تعمیم به جامعه آماری می باشد و آزمون بارتلت معنی دار شده است. نتایج جدول شماره ۳ نشان می دهد که عامل مدیریتی با مقدار ویژه ۷/۳۶ بیشترین سهم و عامل اجرایی با مقدار ویژه ۱/۹۹ کمترین سهم را در تبیین کل متغیرهای عوامل بازدارنده در شکل گیری، فعالیت و توسعه مدیریت منابع آب روستایی اسلام آباد غرب را تبیین نمایند.

شناسایی عوامل بازدارنده موجود در شکل گیری، فعالیت و توسعه مدیریت منابع آب روستایی: در تحلیل عاملی انجام شده به منظور شناسایی عوامل بازدارنده موجود در شکل گیری، فعالیت و توسعه مدیریت منابع آب روستایی نیز از چرخش غیرمتعامد به روش واریمکس استفاده شد. با توجه به نتایج، مقدار $KMO=0/7$ به دست آمد که نشانگر آن است که تحلیل عاملی قابل قبول است و

جدول ۳- عامل های استخراج شده، مقادیر ویژه و درصد تبیین واریانس آن ها
Table 3. Extracted factors, eigenvalues and their variance explanation percentage

درصد تجمعی	درصد واریانس	درجه آزادی	مقدار ویژه	بعد
۲۲/۴	۲۱/۳	۴۵	۷/۳۶	مدیریتی
۱۰/۵	۹/۷	۴۵	۳/۳۸	اقتصادی
۱۲/۲	۸/۶	۴۵	۳/۰۳	اجتماعی
۳/۸	۲/۲	۶	۲/۵۳	حقوقی
۷/۹	۵/۸	۶	۱/۹۹	اجرایی

قسمت های مختلف کار بهتر صورت میگیرد، ۱۱- تمرکززدایی قدرت و احترام به مصرف کنندگان، ۱۲- افزایش جوابگویی مسئولان، ۱۳- افزایش شفافیت در داده های مربوط به آب و آبیاری، ۱۴- با اعمال مدیریت محلی آب، صرفه جویی در وقت و هزینه مردم صورت میگیرد، ۱۵- درک صحیح بهره برداران از ارزش آب و آگاهی از مشکلات تأمین و توزیع آب ۱۶- افزایش بهره وری آب است. براساس نتایج به دست آمده، هرچقدر میزان قدر مطلق این ضرایب بیشتر و به ۱ نزدیک باشد، عامل مربوطه نقش بیشتری در کل تغییرات (واریانس) عوامل پیش برنده مدیریتی دارد. در این زمینه عامل اول تا سوم افزایش تعهد کشاورزان که موجب بازگشت بیشتر سرمایه گذاری ها نسبت به گذشته می شود، افزایش کارایی مدیریت مزرعه و آب و کاهش هزینه های بهره برداران و بهبود بهره وری کشاورزی و سودآوری اقتصادی و پایداری آبیاری با اعمال مدیریت بهره برداران بدست آمد.

عوامل پیش برنده مدیریتی: جدول ۴ مقدار بار عاملی استخراج شده برای شاخص های پژوهش در عوامل پیش برنده مدیریتی را نشان می دهد که شامل بارهای عاملی بیشتر از ۰/۵ در هر یک از شاخص ها در عامل های پژوهش است. این عوامل به ترتیب شامل: ۱- آگاهی و اطلاعات کامل ناظران نسبت به کیفیت طرح، ۲- ارتباط بین نیازهای روستا و اهداف برنامه ۳- مشارکت در تهیه برنامه و تعامل بین اجرا کنندگان طرح و مردم محلی ۴- کاهش هزینه های بهره برداران و بهبود بهره وری کشاورزی و سودآوری اقتصادی و پایداری آبیاری با اعمال مدیریت بهره برداران، ۵- اشتغال و افزایش درآمد دینفعان، ۶- استفاده از تکنولوژی های جدید در زمینه بهره برداری و نگهداری، ۵- کاهش هزینه ها برای شرایط مدیریت مالی، ۷- افزایش تعهد کشاورزان که موجب بازگشت بیشتر سرمایه گذاری ها نسبت به گذشته می شود، ۸- افزایش کارایی مدیریت مزرعه و آب، ۹- کاهش تلفات آب و تولید بیشتر، ۱۰- روند کار راحت تر می شود و تسهیم

جدول ۴- میزان تأثیر شاخص‌ها و بارهای عاملی در بعد مدیریتی

Table 4. The degree of influence of indicators and their factor loadings in the managerial dimension

عوامل	گویه‌ها	پایایی گویه‌ها		آلفای کرونباخ		AVE		CR	
		روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان
مدیریتی	۱	۰/۷۸	۰/۷۸						
	۲	۰/۷۷	۰/۷۴						
	۳	۰/۷۳	۰/۷۸						
	۴	۰/۷۰	۰/۸۸						
	۵	۰/۷۵	۰/۷۶						
	۶	۰/۷۷	۰/۷۸						
	۷	۰/۷۹	۰/۸۹						
	۸	۰/۷۸	۰/۸۸	۰/۷۸	۰/۷۲	۰/۶۰	۰/۸۳	۰/۸۶	
	۹	۰/۷۸	۰/۷۸						
	۱۰	۰/۷۹	۰/۷۹						
	۱۱	۰/۷۵	۰/۷۸						
	۱۲	۰/۷۶	۰/۷۶						
	۱۳	۰/۷۸	۰/۷۸						
	۱۴	۰/۷۶	۰/۷۹						
	۱۵	۰/۷۱	۰/۷۹						
	۱۶	۰/۷۴	۰/۷۹						

تحویل حجمی آب کشاورزی به تمامی دینفعان، ۶- کاهش تصدیگری دولت ۷- کاهش بار مالی دولت است. براساس نتایج به دست آمده، هرچقدر میزان قدر مطلق این ضرایب بیشتر و به ۱ نزدیک باشد، عامل مربوطه نقش بیشتری در کل تغییرات (واریانس) عوامل پیش‌برنده اقتصادی دارد. در این زمینه عامل اول تا سوم وجود بسترهای اقتصادی و زیرساختی مناسب برای توسعه فعالیت‌های صنعتی و صنایع تبدیلی در مناطق روستایی و فرصت‌های اقتصادی مناطق روستایی؛ استقرار بخش عمده‌ای از امکانات و فعالیت‌های کشاورزی در مناطق روستایی محصولات زراعی، دامی، باغ و قلمستان و فروش، توزیع و تحویل حجمی آب کشاورزی به تمامی دینفعان بدست آمد.

عوامل پیش‌برنده اقتصادی: جدول ۵ مقدار بار عاملی استخراج شده برای شاخص‌های عوامل پیش‌برنده اقتصادی را نشان می‌دهد که شامل بارهای عاملی بیشتر از ۰/۵ هر یک از شاخص‌ها در عامل‌های پژوهش است. این عوامل به ترتیب شامل: ۱- آمادگی نسبی در پذیرش نوآوری‌ها و فعالیت‌های نوین ۲- وجود بسترهای اقتصادی و زیرساختی مناسب برای توسعه فعالیت‌های صنعتی و صنایع تبدیلی در مناطق روستایی و فرصت‌های اقتصادی مناطق روستایی؛ ۳- استقرار بخش عمده‌ای از امکانات و فعالیت‌های کشاورزی در مناطق روستایی محصولات زراعی، دامی، باغ و قلمستان ۴- تعادل بین هزینه و فایده پروژه‌های روستایی ۵- فروش، توزیع و

جدول ۵- میزان تأثیر شاخص ها و بارهای عاملی عوامل پیش برنده در بعد اقتصادی

Table 5. The degree of influence of indicators and factor loadings of driving factors in the economic dimension

عوامل	گویه ها	پایایی گویه ها		آلفای کرونباخ		AVE		CR	
		روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان
اقتصادی	۱	۰/۷۵	۰/۷۶						
	۲	۰/۷۹	۰/۸۹						
	۳	۰/۷۸	۰/۸۸						
	۴	۰/۷۹	۰/۷۹	۰/۷۳	۰/۷۹	۰/۸۵	۰/۸۹		
	۵	۰/۷۶	۰/۸۸						
	۶	۰/۷۰	۰/۸۶						
	۷	۰/۷۶	۰/۷۹						

عوامل پیش برنده اجتماعی: جدول ۶ مقدار بار عاملی استخراج شده برای شاخص های پژوهش در عوامل پیش برنده اجتماعی را نشان می دهد که شامل بارهای عاملی بیشتر از ۰/۵ هر یک از شاخص ها در عامل های پژوهش است. این عوامل به ترتیب شامل:

۱- سطح برخورداری از خدمات رفاهی، ۲- همخوانی خدمات طرح با نیازهای جامعه، ۳- بهبود معیشت و رفاه زندگی، ۴- پیشگیری از مهاجرت، ۵- کاهش چشمگیر سرمایه گذاری دولت و افزایش مشارکت عملی روستاییان در کارهای اساسی و زیربنایی از طریق تأمین مالی این طرح ها با توجه به اهداف مذکور، ۶- مشارکت عملی روستاییان در تامین منابع مالی موردنیاز برای احداث

شبکه های انتقال آب و بهبود کیفی فعالیت های استفاده از منابع، ۷- هماهنگی کامل در برنامه ریزی و تصمیم گیری ها، داشتن برنامه ریزی از مراحل عملیاتی پروژه، ۸- بهبود حفاظت و نگهداری از شبکه است. براساس نتایج به دست آمده، هرچقدر میزان قدر مطلق این ضرایب بیشتر و به ۱ نزدیک باشد، عامل مربوطه نقش بیشتری در کل تغییرات (واریانس) عوامل پیش برنده اجتماعی دارد. در این زمینه عامل اول تا سوم همخوانی خدمات طرح با نیازهای جامعه، سطح برخورداری از خدمات رفاهی و هماهنگی کامل در برنامه ریزی و تصمیم گیری ها، داشتن برنامه ریزی از مراحل عملیاتی پروژه بدست آمد.

جدول ۶- میزان تأثیر شاخص ها و بارهای عاملی عوامل پیش برنده در بعد اجتماعی

Table 6. The degree of influence of indicators and factor loadings of driving factors in the social dimension

عوامل	گویه ها	پایایی گویه ها		آلفای کرونباخ		AVE		CR	
		روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان
اجتماعی	۱	۰/۷۶	۰/۸۶						
	۲	۰/۷۰	۰/۸۸						
	۳	۰/۷۶	۰/۷۹						
	۴	۰/۷۱	۰/۷۹	۰/۷۷	۰/۷۸	۰/۵۳	۰/۸۲	۰/۸۹	
	۵	۰/۷۱	۰/۷۶						
	۶	۰/۷۴	۰/۷۹						
	۷	۰/۷۹	۰/۸۶						
	۸	۰/۷۵	۰/۷۹						

از احداث و بهره برداری از شبکه های آبیاری و ۳-تعدیل مسائل حقوقی و اجتماعی است. براساس نتایج به دست آمده، هرچقدر میزان قدر مطلق این ضرایب بیشتر و به ۱ نزدیک باشد، عامل مربوطه نقش بیشتری در کل تغییرات (واریانس) عوامل پیش برنده حقوقی دارد. در این زمینه عامل اول حمایت و همراهی سازمان های دولتی از تشکل ها پس از احداث و بهره برداری از شبکه های آبیاری بدست آمد.

عوامل پیش برنده حقوقی: جدول ۷ مقدار بار عاملی استخراج شده برای شاخص های پژوهش در عوامل پیش برنده حقوقی را نشان می دهد که شامل بارهای عاملی بیشتر از ۰/۵ هر یک از شاخص ها در عامل های پژوهش است. این عوامل به ترتیب شامل: ۱-برگزاری جلسات متعدد به منظور آشنایی و توجیه بهره برداران و تسریع در عملیات اجرایی، ۲-حمایت و همراهی سازمان های دولتی از تشکل های پس

جدول ۷- میزان تأثیر شاخص ها و بارهای عاملی عوامل پیش برنده در بعد حقوقی

Table 7. The degree of influence of indicators and factor loadings of leading factors in the legal dimension

عوامل	گویه ها	پایایی گویه ها		آلفای کرونباخ				CR
		روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	
حقوقی	۱	۰/۷۴	۰/۷۸					
	۲	۰/۷۶	۰/۷۹	۰/۷۷	۰/۸۰	۰/۵۳	۰/۶۷	۰/۸۲
	۳	۰/۷۸	۰/۷۸					۰/۸۹

سطح آگاهی های ذینفعان و تشریح تجربیات موجود در کشور در خصوص وظایف و نقش تشکل ها در مدیریت بهره برداری و نگهداری شبکه ها است. براساس نتایج به دست آمده، هرچقدر میزان قدر مطلق این ضرایب بیشتر و به ۱ نزدیک باشد، عامل مربوطه نقش بیشتری در کل تغییرات (واریانس) عامل پیش برنده اجرایی دارد. در این زمینه عامل اول بهبود کارآیی، عدالت در توزیع و مصرف آب، بهبود نگهداری شبکه و حل اختلاف بین بهره برداران بدست آمد.

عوامل پیش برنده اجرایی: جدول ۸ مقدار بار عاملی استخراج شده برای شاخص های عوامل پیش برنده طبیعی را نشان می دهد که بارهای عاملی بیشتر از ۰/۵ هر یک از شاخص ها در عامل های پژوهش است. این عوامل به ترتیب شامل: ۱-بازدید و سرکشی مستمر تأسیسات و تنظیم گزارش تخلفات آب بران، ۲-بهبود کارآیی، عدالت در توزیع و مصرف آب، بهبود نگهداری شبکه و حل اختلاف بین بهره برداران و ۳-آشنا ساختن آب بران با اهم مسائل، مشکلات و افزایش

جدول ۸- میزان تأثیر شاخص ها و بارهای عاملی عوامل پیش برنده در بعد اجرایی

Table 8. The influence of indicators and factor loadings of leading factors in the implementation dimension

عوامل	گویه ها	پایایی گویه ها		آلفای کرونباخ				CR
		روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	
اجرایی	۱	۰/۷۱	۰/۷۶					
	۲	۰/۷۴	۰/۷۹	۰/۷۸	۰/۸۱	۰/۵۳	۰/۶۱	۰/۸۲
	۳	۰/۷۱	۰/۷۶					۰/۸۹

۱۰- عدم پوشش هزینه های عملیات و نگهداری، ۱۱- عدم حمایت ها در زمینه تهیه وسایل و تسهیلات لازم برای بهره برداری و نگهداری، ۱۲- عدم تجربه کافی و سهل انگاری مشاوران، ۱۳- تک بعدی نگری در زمینه حل مسایل توسط کارشناسان، ۱۴- بومی نبودن الگوها و مدل های مورد استفاده برای تدوین و طراحی برنامه، ۱۵- فقدان و ضعف مدیریت محلی در روستا است. براساس نتایج به دست آمده، هرچقدر میزان قدر مطلق این ضرایب بیشتر و به ۱ نزدیک باشد، عامل مربوطه نقش بیشتری در کل تغییرات (واریانس) عوامل پیش برنده مدیریتی دارد. در این زمینه عامل اول تا سوم عدم آگاهی زارعین نسبت به اهداف دولت در طرح ها و بی اعتمادی مردم نسبت به ادارات دولتی، عدم یکپارچگی و انسجام دستگاه های مختلف دولتی نسبت به موضوع مشارکت های مردمی و عدم پوشش هزینه های عملیات و نگهداری بدست آمد.

عوامل پیش برنده مدیریتی: جدول ۹ مقدار بار عاملی استخراج شده برای شاخص های پژوهش در عوامل پیش برنده مدیریتی را نشان می دهد که شامل بارهای عاملی بیشتر از ۰/۵ در هر یک از شاخص ها در عامل های پژوهش است. ۱- روشن نبودن جایگاه حقوقی زارع در مجموعه طرح، ۲- نامشخص بودن وضعیت بهره برداری و نگهداری طرح، ۳- عدم یکپارچگی و انسجام دستگاه های مختلف دولتی نسبت به موضوع مشارکت های مردمی، ۴- نگاه ابزاری دولت نسبت به بخش خصوصی جهت رفع مشکلات دولت، ۵- عدم آگاهی زارعین نسبت به اهداف دولت در طرح ها و بی اعتمادی مردم نسبت به ادارات دولتی، ۶- پایین بودن آگاهی زارعین نسبت به طرح های آب و لزوم آموزش و ترویج در این خصوص، ۷- عدم تطابق طرح ها با ملاک ها و خواسته های مردم، ۸- پایین بودن بنیه مالی و ریسک پذیری زارعین، ۹- عدم زیرساخت های قانونی جهت انتقال بخشی از اختیارات سازمانی به تشکل ها،

جدول ۹- میزان تأثیر شاخص ها و بارهای عاملی عوامل بازدارنده در بعد مدیریتی

Table 9. The degree of influence of indicators and factor loadings of inhibiting factors in the managerial dimension

عوامل	گویه ها	پایایی گویه ها		آلفای کرونباخ		CR	
		روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان
مدیریتی	۱	۰/۷۴	۰/۸۰	۰/۷۵	۰/۸۵	۰/۶۹	۰/۸۲
	۲	۰/۷۰	۰/۸۰				
	۳	۰/۷۳	۰/۸۶				
	۴	۰/۷۹	۰/۷۹				
	۵	۰/۷۶	۰/۸۹				
	۶	۰/۷۱	۰/۷۹				
	۷	۰/۷۴	۰/۷۹				
	۸	۰/۷۶	۰/۷۹				
	۹	۰/۷۶	۰/۸۳				
	۱۰	۰/۷۵	۰/۸۶				
	۱۱	۰/۷۶	۰/۷۶				
	۱۲	۰/۷۶	۰/۷۹				
	۱۳	۰/۷۱	۰/۷۶				
	۱۴	۰/۷۴	۰/۷۹				
۱۵	۰/۷۰	۰/۷۶					

و غیر کشاورزی، ۳- عدم بیمه نمودن محصولات کشاورزی در مقابل خشکسالی است. براساس نتایج به دست آمده، هرچقدر میزان قدر مطلق این ضرایب بیشتر و به ۱ نزدیک باشد، عامل مربوطه نقش بیشتری در کل تغییرات (واریانس) عوامل بازدارنده اقتصادی دارد. در این زمینه عامل اول عدم توسعه سرمایه گذاری کوچک در روستا بدست آمد.

عوامل بازدارنده اقتصادی: جدول ۱۰ مقدار بار عاملی استخراج شده برای شاخص‌های پژوهش در عوامل بازدارنده اقتصادی را نشان می‌دهد که شامل بارهای عاملی بیشتر از ۰/۵ هر یک از شاخص‌ها در عامل‌های پژوهش است. این عوامل به ترتیب شامل: ۱- عدم توسعه سرمایه گذاری کوچک در روستا، ۲- عدم تقویت و تنوع بخشی به اشتغال کشاورزی

جدول ۱۰- میزان تأثیر شاخص‌ها و بارهای عاملی عوامل بازدارنده در بعد اقتصادی

Table 10. The degree of influence of indicators and factor loadings of inhibiting factors in the economic dimension

CR	AVE		آلفای کرونباخ		پایایی گویه‌ها		گویه‌ها
	کارشناسان روستاییان	کارشناسان روستاییان	کارشناسان روستاییان	کارشناسان روستاییان	کارشناسان روستاییان	روستاییان	
							۱
							۲
							۳
۰/۸۹	۰/۸۱	۰/۶۹	۰/۵۲	۰/۸۵	۰/۷۵	۰/۸۷ ۰/۷۰ ۰/۸۵	اقتصادی

مهاجرت بی رویه روستایی، ۷- فقدان تشکل‌های محلی، ۸- فقدان زمینه سازی اجتماعی برای تحقق مشارکت مردمی در عرصه های گوناگون است. براساس نتایج به دست آمده، هرچقدر میزان قدر مطلق این ضرایب بیشتر و به ۱ نزدیک باشد، عامل مربوطه نقش بیشتری در کل تغییرات (واریانس) عوامل بازدارنده اجتماعی دارد. در این زمینه عامل اول تا سوم عدم شناخت توانمندی‌ها و استعدادهای روستاییان؛ عدم واگذاری مسئولیت در اجرا و نگهداری پروژه‌ها به روستاییان و مهاجرت بی رویه روستایی بدست آمد.

عوامل بازدارنده اجتماعی: جدول ۱۱ مقدار بار عاملی استخراج شده برای شاخص‌های پژوهش در عوامل بازدارنده اجتماعی را نشان می‌دهد که شامل بارهای عاملی بیشتر از ۰/۵ هر یک از شاخص‌ها در عامل‌های پژوهش است. این عوامل به ترتیب شامل: ۱- عدم تسهیل و ترغیب استفاده از دانش بومی، ۲- عدم شناخت توانمندی‌ها و استعدادهای روستاییان؛ ۳- عدم آشنایی روستاییان از اهداف پروژه‌های روستایی، ۴- عدم واگذاری مسئولیت در اجرا و نگهداری پروژه‌ها به روستاییان، ۵- عدم انگیزه لازم در بین روستاییان، ۶-

جدول ۱۱- میزان تأثیر شاخص‌ها و بارهای عاملی عوامل بازدارنده در بعد اجتماعی

Table 11. The degree of influence of indicators and factor loadings of inhibiting factors in the social dimension

CR	AVE		آلفای کرونباخ		پایایی گویه‌ها		گویه‌ها	عوامل
	کارشناسان روستاییان	کارشناسان روستاییان	کارشناسان روستاییان	کارشناسان روستاییان	کارشناسان روستاییان	روستاییان		
							۱	
							۲	
							۳	
							۴	
							۵	
							۶	
							۷	
							۸	
۰/۹۱	۰/۸۳	۰/۷۳	۰/۵۶	۰/۸۰	۰/۷۹	۰/۷۹ ۰/۸۸ ۰/۸۲ ۰/۸۹ ۰/۷۸ ۰/۸۸ ۰/۸۲ ۰/۸۳	اجتماعی	

طرح های مشارکت مردمی توسط مهندسين مشاور، ۴- شفاف نبودن ورود بخش خصوصی است. بر اساس نتایج به دست آمده، هرچقدر میزان قدر مطلق این ضرایب بیشتر و به ۱ نزدیک باشد، عامل مربوطه نقش بیشتری در کل تغییرات (واریانس) عوامل بازدارنده حقوقی دارد. در این زمینه عامل اول عدم هماهنگی کافی بین دستگاه های ذیربط بدست آمد.

عوامل بازدارنده حقوقی: جدول ۱۲ مقدار بار عاملی استخراج شده برای شاخص های پژوهش در عوامل بازدارنده حقوقی را نشان می دهد که شامل بارهای عاملی بیشتر از ۰/۵ هر یک از شاخص ها در عامل های پژوهش است. این عوامل به ترتیب شامل: ۱- عدم پذیرش توسط بهره برداران، ۲- عدم هماهنگی کافی بین دستگاه های ذیربط، ۳- عدم انجام مطالعات اقتصادی و اجتماعی در

جدول ۱۲- میزان تأثیر شاخص ها و بارهای عاملی عوامل بازدارنده در بعد حقوقی

Table 12. The degree of influence of indicators and factor loadings of inhibiting factors in the legal dimension

عوامل	گویه ها	پایایی گویه ها		آلفای کرونباخ				CR
		روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	
حقوقی	۱	۰/۷۷	۰/۷۹					
	۲	۰/۷۸	۰/۸۳					
	۳	۰/۷۳	۰/۷۶					۰/۹۱
	۴	۰/۷۵	۰/۷۹	۰/۷۵	۰/۸۰	۰/۵۸	۰/۷۳	۰/۸۴

شرایط اقلیمی و تلفات بیش از حد آب در انهار سنتی یا عدم امکان تأمین آب قابل آبیاری است. براساس نتایج به دست آمده، هرچقدر میزان قدر مطلق این ضرایب بیشتر و به ۱ نزدیک باشد، عامل مربوطه نقش بیشتری در کل تغییرات (واریانس) عوامل بازدارنده اجرایی دارد. در این زمینه عامل اول شرایط اقلیمی و تلفات بیش از حد آب در انهار سنتی یا عدم امکان تأمین آب قابل آبیاری بدست آمد.

عوامل بازدارنده اجرایی: جدول ۱۳ مقدار بار عاملی استخراج شده برای شاخص های پژوهش در عوامل بازدارنده اجرایی را نشان می دهد که شامل بارهای عاملی بیشتر از ۰/۵ هر یک از شاخص ها در عامل های پژوهش است. این عوامل به ترتیب شامل: ۱- وجود خشکسالی در مناطق روستایی، ۲- فقدان مطالعات کافی و کاربردی در زمینه شناسایی قابلیت های محیطی، ۳- تخریب اراضی زراعی، مرتعی و جنگلی، ۴-

جدول ۱۳- میزان تأثیر شاخص ها و بارهای عاملی عوامل بازدارنده در بعد اجرایی

Table 13. The degree of influence of indicators and factor loadings of inhibiting factors in the executive dimension

عوامل	گویه ها	پایایی گویه ها		آلفای کرونباخ				CR
		روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	روستاییان	کارشناسان	
اجرایی	۱	۰/۷۹	۰/۷۷					
	۲	۰/۷۴	۰/۷۹					
	۳	۰/۷۸	۰/۷۸					۰/۹۱
	۴	۰/۷۹	۰/۸۹	۰/۷۴	۰/۷۹	۰/۶۰	۰/۷۳	۰/۸۵

در پردازش پایین ترین مربعات برای اعتبار تشخیصی از شاخص فرونل و لارکر استفاده می گردد. در جدول ۱۴ ماتریس فرونل و لارکر برای عناصر پیشبرنده و بازدارنده مدیریت منابع آبی روستایی از نظر روستاییان و در جدول ۱۵ ماتریس فرونل و لارکر برای عناصر پیشبرنده و بازدارنده مدیریت منابع آبی روستایی از نظر کارشناسان بیان شده است. چنانچه مشاهده می شود ضرایب موجود در روی قطر کلیدی ماتریس، از همه ضرایب موجود در ستون مربوط آن

بالاتر می باشد و بیان نماینده آن می باشد که در این طرح دارای اعتبار تشخیص ایده آلی می باشد. این یافته ها گویای این امر می باشد که هر ۵ عامل، مقصد ابزار را که عناصر پیش برنده و بازدارنده مدیریت منابع آبی روستایی است محاسبه می نماید (اعتبار همگون) و علاوه بر این مشاهدات گویای این امر می باشد که خرده ملاک ها چنان هم تغییر بالایی ندارند که کلیه آنها تبدیل به یک مولفه گردند بر این اساس سازه ها تکراری نمی باشند (اعتبار ناهمگون).

جدول ۱۴- ماتریس فرونل و لارکر عناصر بازدارنده و پیشبرنده مدیریت روستایی از نظر روستاییان

Table 14. Fronel and Larcker matrix of the hindering and promoting elements of rural management from the point of view of villagers

عامل	مدیریتی	اقتصادی	اجتماعی	حقوقی	اجرایی
	بازدارنده	پیش برنده	بازدارنده	پیش برنده	بازدارنده
مدیریتی	۰/۸۷	۱/۲۵			
اقتصادی	۰/۷۳	۰/۶۴	۱/۱۵	۰/۸۶	
اجتماعی	۰/۶۷	۰/۵۳	۰/۷۳	۱/۳۲	۰/۸۰
حقوقی	۰/۶۶	۰/۵۱	۰/۷۱	۰/۷۸	۰/۷۵
اجرایی	۰/۵۷	۰/۵۰	۰/۶۱	۰/۶۷	۰/۶۸
					۰/۴۹
					۰/۷۳
					۱/۳۱
					۰/۸۲

جدول ۱۵- ماتریس فرونل و لارکر عناصر بازدارنده و پیشبرنده مدیریت روستایی از نظر کارشناسان

Table 15 . Fronel and Larcker matrix of the preventing and promoting elements of rural management according to experts

عامل	مدیریتی	اقتصادی	اجتماعی	حقوقی	اجرایی
	بازدارنده	پیش برنده	بازدارنده	پیش برنده	بازدارنده
مدیریتی	۰/۴۷	۱/۵۲			
اقتصادی	۰/۷۴	۰/۵۶	۱/۸۳	۱/۵۱	
اجتماعی	۰/۵۷	۰/۳۳	۰/۷۶	۱/۳۴	۱/۵۶
حقوقی	۰/۵۸	۰/۳۲	۰/۸۵	۰/۵۶	۰/۷۹
اجرایی	۰/۴۳	۰/۲۴	۰/۳۳	۰/۴۸	۰/۴۹
					۰/۶۰
					۱/۲۳
					۱/۳۲
					۱/۴۳

باتوجه به جدول ۱۶ ملاک های تناسب در طرح معادلات نظام مند سؤال پژوهش می باشد. ضرایب ملاک های CFI، GFI، AGFI، NFI و NNFI در طرح معادلات نظام مند سؤال پژوهش نیز با دقت در ملاک مدنظر ایده آل سنجش شدند که بیان نماینده تناسب ایده آل طرح معادلات نظام مند سؤال پژوهش می باشد. بر همین اساس، با دقت در مشاهدات طرح معادلات نظام مند سؤال تحقیق، می توان گفت کلیه ابزارهای تحقیق تناسب ایده آل و مورد پذیرش را دارند.

میزان خی دو در طرح معادلات نظام مند سؤال پژوهش در سطح خطای ۵ درصد معنادار می باشد. علاوه بر این، نسبت chi-square به درجه آزادی در طرح معادلات نظام مند سؤال پژوهش با دقت در ملاک مدنظر، بیانگر تناسب ایده آل طرح می باشد. میزان ملاک RMSEA در دامنه مورد پذیرش قرار دارد و این امر نیز گویای میزان خطای مورد

جدول ۱۶-مشاهدات تناسب طرح از نظر روستاییان و کارشناسان
Table 16.Observations of the appropriateness of the plan from the point of view of villagers and experts

کارشناسان		روستاییان		شاخص های تناسب طرح				
نتیجه	مقادیر مجاز	مقادیر حاصله	نتیجه	مقادیر مجاز	مقادیر حاصله			
پیشبرنده و بازدارنده	پیشبرنده و بازدارنده	بازدارنده	پیشبرنده و بازدارنده	پیشبرنده و بازدارنده	بازدارنده			
تناسب ایده آل	زیر سه	۱/۲۵	۱/۲۳	تناسب ایده آل	زیر سه	۱/۶	۱/۴۵	K2/df
تناسب ایده آل	زیر یک	۰/۰۹	۰/۰۸	تناسب ایده آل	زیر یک	۰/۰۲	۰/۰۱	RMSEA
تناسب ایده آل	حدود صفر	۰/۰۱	۰/۰۱	تناسب ایده آل	حدود صفر	۰/۰۴	۰/۰۱	RMR
تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۸	۰/۹۸	تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۶	۰/۹۵	NFI
تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۷	۰/۹۷	تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۶	۰/۹۱	NNFI
تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۷	۰/۹۶	تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۴	۰/۹۳	CFI
تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۶	۰/۹۰	تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۸	۰/۹۸	IFI
تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۲	۰/۹۰	تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۳	۰/۹۲	RFI
تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۵	۰/۹۰	تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۹	۰/۹۵	GFI
تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۶	۰/۹۴	تناسب ایده آل	بیش از ۰/۹	۰/۹۶	۰/۹۵	AGFI

نتیجه گیری

منابع آب روستایی، مجموع ۳۳ متغیر (گویه) در تحلیل عاملی وارد شده و در قالب ۵ عامل طبقه بندی شدند که عوامل پیشبرنده و همچنین عوامل بازدارنده با توجه به ماهیت گویه ها تحت عنوان عوامل مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی، حقوقی و اجرایی نامگذاری گردیدند. در پردازش پایین ترین مربعات برای اعتبار تشخیصی از شاخص فروئل و لارکر استفاده شد. نتایج بررسی ها در مناطق روستایی شهرستان اسلام آباد نشان داد که هرچند خدمات گسترده ای از سوی دولت و نهادهای انقلابی در روستاها ارائه شده و پیشرفت های چشمگیری نیز به دست آمده، اما هنوز فاصله واقعیت های موجود و اهداف پیش بینی شده بسیار

این پژوهش با هدف عوامل پیش برنده و بازدارنده مدیریت منابع آب روستایی در شهرستان اسلام آباد واقع در استان کرمانشاه انجام شد. در این پژوهش به منظور شناسایی عوامل پیشبرنده و بازدارنده موجود در شکل گیری، فعالیت و توسعه مدیریت منابع آب روستایی از دو بار تحلیل عاملی و روش تحلیل مؤلفه های اصلی استفاده گردید. بدین ترتیب ابتدا به منظور شناسایی عوامل پیش برنده مدیریت منابع آب روستایی، مجموع ۳۸ متغیر (گویه) در تحلیل عاملی وارد شده و در قالب ۵ عامل طبقه بندی شدند. سپس در گام دوم نیز به منظور شناسایی عوامل بازدارنده مدیریت

گردد: این موارد شامل:

الف) به مسئولان حوزه مدیریت روستایی پیشنهاد می‌گردد تا در برنامه ریزی های طولانی مدت برای توسعه منابع آب روستاها، از تجارب و داشته های تجربی روستاییان در این زمینه بهره گیری نمایند.

ب) به دهیاران و بخشداران پیشنهاد می‌گردد تا برای بهره گیری بیشتر از مشارکت خود روستاییان در توسعه منابع روستاها، نقاط قوت اجتماعی روستاییان را شناسایی نموده و از آنها برای جلب مشارکت روستاییان در مدیریت منابع روستا بهره گیری نمایند.

ج) به مدیران مرتبط با مدیریت روستاها پیشنهاد می‌گردد تا برای توسعه منابع آب روستاها و بهبود مدیریت منابع آب روستایی از ظرفیت جوانان تحصیل نموده روستایی که به شهر مهاجرت نموده اند بهره گیری نمایند و آنها را دعوت به همکاری نمایند تا طرح ها و ایده های خود در زمینه مدیریت منابع آب روستایی را ارائه دهند.

سپاسگزاری

در انجام این تحقیق از سازمان یا نهاد یا شخصی کمک مالی دریافت نشده است.

است و جامعه روستایی شهرستان اسلام آباد با چالش های فراوانی روبروست. بنابراین بدون ریشه یابی و تحلیل شرایط، گسترش فعالیت ها و خدمات ناهمگون و نامتوازن تأثیر زیادی نخواهد داشت و مشکلی را حل نخواهد کرد. نتایج موردی تحقیق نیز نشان داد که در بررسی عوامل پیش برنده و بازدارنده تحقق طرح های توسعه روستایی، پنج عامل شناسایی شدند. این عامل ها می‌توانند در بعد مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی، حقوقی و اجرایی مورد بررسی و دسته بندی قرار گیرند. نتایج تحقیق نشان داد که از بین پنج عامل مورد بررسی عامل مدیریتی به عنوان مهم ترین عامل پیش برنده و بازدارنده تحقق طرح های توسعه منابع آب روستایی در شهرستان اسلام آباد می‌باشند. به طوری که عامل مدیریتی با توجه به نقش مهم آن در توسعه منابع آب روستایی و به ویژه تحقق پذیری اهداف طرح های مدیریت منابع آب روستایی از مهم ترین عوامل پیش برنده و بازدارنده بوده است. لذا عامل مدیریتی باید مورد توجه مسئولین و برنامه ریزان توسعه منابع آب روستایی قرار گیرد. با دقت در تأیید اثر عوامل مدیریتی به عنوان عنصر اساسی پیش برنده و بازدارنده در مدیریت منابع آب روستایی، موارد متعددی در راستای بهبود مدیریت منابع آب روستایی پیشنهاد می

References

- Akhwan, F., Hosseini, S. M. and Chizari, M. (2012). Investigating the effective factors on the participation of the members of the water harvesting cooperative in the management of agricultural water resources in Qazvin province Cooperative and Agriculture Quarterly, 23(11), 117-135.
- Aliloo, J., Chizari, M., & Choobchian, S. (2018). Investigation of components affecting farmers' participation in irrigation management (Case of Khoy County). Rural Development Strategies, 5(3), 289-309. <https://doi.org/10.22048/rdsj.2019.119243.1712>
- Eidi, A., Kazemiyeh, F., & Zarifian, S. (2020). Identification of Factors Affecting Sustainable Management of Agricultural Water Resources from the Viewpoint of Farmers (Case Study: Wheat Farmers of Maragheh County). Journal of Agricultural Science and Sustainable Production, 30(4), 311-326. <https://doi.org/10.22034/saps.2020.12319>

منابع

- Fathollah, J., Najafi, S. M. B., & Farhangian, S. (2022). Identification and prioritization of factors affecting water scarcity in Kermanshah Province with analytic hierarchy process (AHP).
- Mahdizadeh Molabashi, T. (2014). governance and comprehensive management of water resources in the post-Jarjam environment,
- Pazoki, M. a. S., D. . (2016). investigating the causes of the inability of villagers to participate in water resources management projects using data-based theory the 6th National Conference on Water Resources Management of Iran, Sanandaj.,
- Qiao, G., Zhao, L., & Klein, K. (2009). Water user associations in Inner Mongolia: Factors that influence farmers to join. Agricultural water management, 96(5), 822-830.
- Rahimian, M. (2015). Investigating the factors affecting the sustainable management of water

resources among irrigated wheat farmers in Koohtasht. Iran. Agric. Ext. Educ. Sci, 12, 233-247.

Rezapour, Z., Renani, M., & Hadi, A. (2021). Management of Common Resources: Market, Government, or Neither? A Review of Water Resources Management Studies in Iran (with an Emphasis on Ostrom's View). Iranian Journal of Economic Research, 26(88), 89-127.

Tavasol, N., Poursaeed, A., Eshraghi Samani, R., Vahedi, M., & Naseri, B. (2025). Comparative

analysis of water security in Kermanshah Province cities, Iran. Water Supply, 25(1), 139-153.

Zamanipour, A. (2008). Agricultural promotion in the development process. Birjand Higher Education.

